

Södertörns högskola

Nationalekonomi Påbyggnadskurs

BNP och hushållsproduktion

En jämförande fallstudie av Sverige, Tyskland, Estland och Finland
baserad på satelliträkenskaper för hushållsproduktion

Uppsats HT 2005

Författare: Erik Jonsson

Handledare: Stig Blomskog

Sammanfattning/Abstract

This document presents calculations of adjusted GDP based on satellite household accounts for the year 2001 with the purpose to compare adjusted and official GDP for Sweden, Germany, Estonia and Finland. Household production in each country is estimated using time use survey data from Eurostat and a monetary value is estimated using average wage (after taxes) for each country. The results indicate that the value of household production using this methodology increases GDP with between 42% (Finland) and 55% (Germany) compared to official GDP statistics. A comparison of GDP/capita between the countries included in the study shows that the GDP/capita in Germany increases more than the other countries due to the relatively high proportion of time used for household production (mainly German women) combined with a high average wage. In fact, the results show that Germany has higher adjusted GDP/capita than both Finland and Sweden (but Germany has lower GDP per capita when official statistics is used for the comparison). The results for Estonia show that the high proportion of household production is offset by the low average wage in the country, and as a result, the relative position compared to the other countries is not altered by using the adjusted GDP/capita.

The main part of this document is written in Swedish, but some of the detailed tables in the appendix presenting the statistical information maintain the terminology from Eurostat (in English).

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Problemformulering	2
1.3	Tidigare studier	3
1.4	Strategi och metodval.....	3
1.5	Teori	4
1.5.1	Tidsanvändning	4
1.5.2	Satelliträkenskaper	6
1.6	Data	7
2	Redovisning av resultat.....	10
2.1	Officiell BNP-statistik.....	10
2.2	Tidsanvändningsstudier.....	11
2.3	BNP inklusive hushållsproduktion.....	13
2.4	Konsumtion och hemarbete fördelat på tjänster.....	17
3	Sammanfattning	19
3.1	Förslag på fortsatta studier	19
4	Referenser	21
5	Appendix – Detaljerade tabeller	23
5.1	Statistik från tidsanvändningsstudier	23
5.2	Övrig statistik	24
5.3	Allokeringsfaktorer	25

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den officiella BNP-statistiken (framförallt BNP per capita) används ofta som ett mått på ett lands välbefinnande. BNP-statistiken är i huvudsak baserad på de varor och tjänster som prissätts på marknaden samt de tjänster som finansieras via offentliga sektorn. BNP-måttet har ifrågasatts från många olika håll eftersom det inte ger en rättvisande bild av ett lands välbefinnande eller ”nyttiga” produktion. Den här studien fokuserar på ett av de områden där den officiella BNP-statistiken har uppenbara brister, nämligen den produktion som utförs som obetalt arbete i hushållen. Eftersom denna produktion till stor del utförs av kvinnor har dessa brister bland annat påpekats från feministiskt håll, se t ex (Waring, 1999). Produktion för egen konsumtion i ett hushåll räknas inte med i BNP, med undantag för ett uppskattat (imputerat) värde av eget boende för de som äger sin bostad. Exempel på de tjänster som produceras i hemmet förberedande av måltider (inklusive inköp), barnomsorg, vård av anhöriga samt skötsel och underhåll av kläder, bostad och kapitalvaror.

Denna typ av tjänster (hushållsnära tjänster) kan utföras som obetalt hemarbete, offentliga tjänster eller som betalda tjänster på en marknad. En grov analys av den svenska tidsanvändningen för personer i åldern 20-74 visar att den genomsnittliga tiden för obetalt arbete på drygt 3 timmar är i samma storleksordning som den genomsnittliga tiden för lönearbete på ungefär 3 ½ timme per dygn (Eurostat, 2004). Det är därför uppenbart att storleken på den ”verkliga” produktionen i ett land underskattas väsentligt genom att inte räkna med det obetalda arbetet. Eftersom endast de tjänster som prissätts på marknaden eller utförs genom offentlig finansiering räknas med i BNP så kan samma tjänst (beroende på hur den utförs) ge olika bidrag till BNP. Konsekvensen blir att jämförelser av BNP (mellan länder eller över tiden) kan vara mer eller mindre missvisande beroende på hur de hushållsnära tjänsterna organiseras. Inom EU är detta av speciellt intresse eftersom medlemsländernas EU-avgift påverkas av storleken på landets officiella BNP.

1.2 Problemformulering

Eftersom den officiella BNP-statistiken inte ger en komplett bild av den produktion som sker inom ett land så påverkas även jämförelser mellan länder. Det kan vara så att storleken på ett lands produktion underskattas eller överskattas beroende på sättet som hushållsnära tjänster utförs på. Detta leder fram till följande frågeställning:

Hur påverkas jämförelser mellan olika länders BNP (där BNP används som mått på ett lands produktion) av olikheter i hushållens produktion?

Ansatsen i studien bygger på att ta fram så kallade satelliträkenskaper för BNP där obetalt hemarbete inkluderas på liknande villkor som annan produktion. Förslag på metodik för hur satelliträkenskaper inklusive hemarbete ska utformas finns framtaget inom EU (Eurostat, 2003). Grundalternativet i den metodiken bygger på att med hjälp av data från tidsanvändningsstudier (undersökningar av hur personer använder sin tid) göra en värdering (i pengar) av det utförda arbetet. Hushållen betraktas alltså som ”små företag” som producerar tjänster för egen konsumtion. Genom att inkludera värdet av denna produktion i hushållen i den befintliga BNP-statistiken så kan ett alternativt mått på den totala produktionen i ett land beräknas. Liknande beräkningar kan göras för några länder med olika förhållanden och genom att jämföra dessa alternativa BNP siffror med den officiella BNP bör det gå att dra slutsatser om olikheter i hushållens produktion av dessa tjänster har någon mätbar inverkan på förhållandet mellan olika länders BNP.

Eftersom en studie av denna typ baseras på ganska osäker data (och dessutom bygger på en hel del antaganden vid värderingen av tiden som läggs ner på obetalt arbete) är syftet inte att ta fram exakta värden på ländernas BNP inklusive hemarbete. Studien är snarare riktad mot att belysa de faktorer som påverkar måtten på ett lands produktion och svara på frågan om det överhuvudtaget är praktiskt genomförbart att jämföra länders modifierade BNP baserat på satelliträkenskaper för hushållsproduktion.

1.3 Tidigare studier

Det finns en del tidigare studier gjorda med liknande ansats baserat på svenska tidsanvändningsstudier. En studie beskrivs i en artikel i Ekonomisk Debatt (Bergman, 2003). Denna studie gjordes på data från SCB:s tidsanvändningsstudie 1990/91 och inriktningen var enbart att värdera hemarbetet i Sverige och innehåller inget försök att ge underlag för jämförelser mellan länder. I denna studie användes marknadspriset för tjänster (från hemtjänstföretag) som underlag för värdering av produktionen i obetalt hemarbete. Med detta sätt att värdera hemarbete blir bidraget till Sveriges BNP i samma storleksordning som övrig produktion (d v s i stort sett en fördubbling av BNP).

En senare studie som utnyttjar data från SCBs senaste tidsanvändningsstudie 2000/2001 är en rapport som presenterades på ekonomisk-historiska mötet i Umeå oktober 2005, *BNP inklusive hemarbete 1964-2000* (Edvinsson, 2005). Huvudfokus i denna studie är att beräkna utvecklingen av svensk BNP över tiden och hur fördelningen i antalet arbetade timmar mellan förvärvsarbete och hemarbete har påverkat tillväxten. Detta görs under olika antaganden om hemarbetets produktivitet. I rapporten görs ingen direkt värdering av hemarbetet i pengar, utan istället används arbetade timmar som mått. Slutsatsen är att Sveriges tillväxt antagligen överskattas något i officiell BNP eftersom trenden med överföringen av arbete från obetalt hemarbete till offentliga tjänster ger en tillväxt i BNP även om den utförda tjänsten egentligen inte ändrats.

1.4 Strategi och metodval

Frågeställningens karaktär leder ganska naturligt in på en strategi som baseras på fallstudier av ett antal länder kompletterat med en jämförande analys av de olika länderna. För att ge bra förutsättningar för en jämförande analys bör de olika länderna representera några olika sätt att organisera hushållsnära tjänster. Det möjliga urvalet av länder begränsas dessutom kraftigt av tillgången på relevant data, eftersom en förutsättning för att någorlunda enkelt kunna ta fram satelliträkenskaper för hemarbete är att det finns tillgång till data från tidsanvändningsstudier. Denna typ av studier har genomförts på många håll i världen, men på delvis olika sätt, vilket försvårar jämförelser och tolkning av data. Inom EU har det pågått ett arbete med att

harmonisera de metoder som används för tidsanvändningsstudier (Eurostat, 2001) vilket ökar möjligheterna till att göra jämförelser mellan länder.

Ett tiotal EU-länder har tagit fram statistik för tidsanvändning baserat på gemensamma riktlinjer (Eurostat, 2004). Från dessa länder har jag valt Sverige, Tyskland, Estland och Finland som lämpliga att ta med i studien. Motiveringen till valet av fall skiljer sig någon från land till land. Sverige har valts som utgångspunkt för jämförelsen och de övriga länderna för att på olika sätt belysa möjliga skillnader. Sverige kännetecknas av mycket högt deltagande i arbetskraften hos både kvinnor och män samt av en stor andel offentligt finansierade välfärdstjänster. Tyskland har valts som ett land med liknande nivå på BNP per capita, men med ett betydligt lägre deltagande i arbetskraften för kvinnor (och därmed även i genomsnitt för alla). Estland är det land som skiljer sig mest från de övriga, både i fråga om nivå på BNP per capita och i nivån på offentliga tjänster som ligger på en mycket lägre nivå. Estland har även en större andel obetalt hemarbete totalt sett där framförallt kvinnor använder många timmar till hemarbete. Finland, slutligen, har valts för att förhållandena i många avseenden liknar de svenska och kan därmed användas som kontroll för att se om länder med liknande förutsättningar ger liknande resultat. Ambitionen i studien är i huvudsak att dra slutsatser baserat på jämförelser av dessa specifika fall och inte att generalisera resultaten till andra länder. Eftersom tidsanvändningsstudierna (som är den viktigaste datakällan) är gjorda mellan 1999 och 2002 så har jag valt att använda BNP-statistik och hushållsutgifter för år 2001.

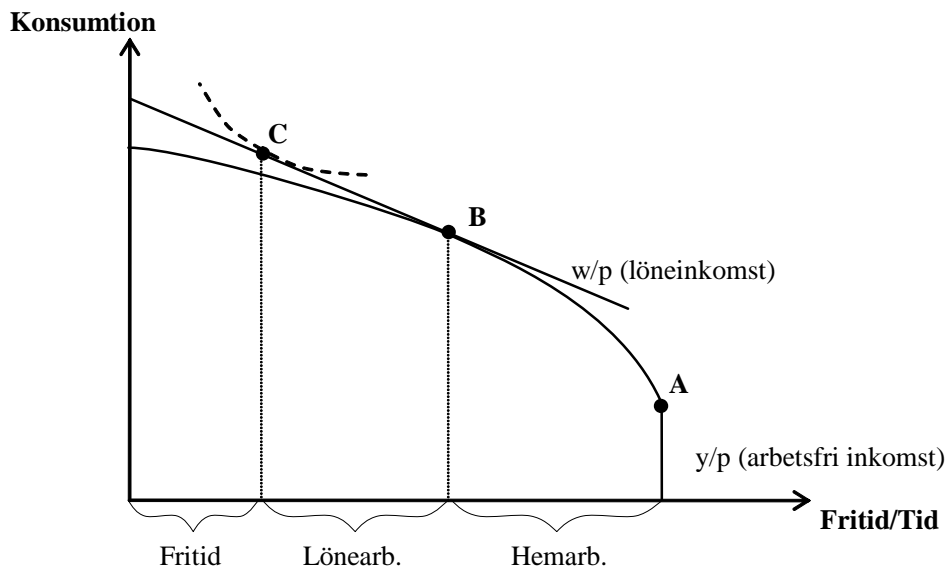
1.5 Teori

1.5.1 Tidsanvändning

Det finns en del teoretiska modeller som framförallt används för att studera individers och hushålls agerande på arbetsmarknaden. En modell som är användbar för att ge en uppskattning på hur hemarbete ska värderas är den teori för individers tidsanvändning som beskrivs av Gronau (1977), som i sin tur baseras på Becker (1965). Denna teori utgår från att alla har möjlighet att välja hur mycket tid som ägnas åt fritid, hemarbete och lönearbete. Avsikten är att maximera nyttan från en kombination av konsumtion och fritid. För att få tillgång till konsumtion (varor eller tjänster) finns alternativet arbete i hushållet (hemarbete) som direkt producerar tjänster och marknadsarbete som ger en lönersättning som kan

användas för inköp. Enligt denna teori så har hemarbete en avtagande marginalproduktivitet, och individen väljer en nivå som gör att marginalproduktiviteten är högre än ersättningen från lönearbete.

Figur 1. Modell för tidsanvändning

I *Figur 1*, (efter Björklund, 2000, s49), presenteras en enkel variant av denna teori som kan användas för att beräkna hur en individ (eller hushåll) i princip väljer att dela sin tid mellan hemarbete, lönearbete och fritid längs med budgetlinjen för att nyttonmaximera. Punkt (A) representerar nyttonivå som uppnås genom arbetsfria inkomster. Därefter väljer individen mängd hemarbete till en nivå, punkt (B) så att marginalproduktiviteten av hemarbete är lika stor som löneinkomst efter skatt (d v s lutningen på kurvan är lika som löneinkomst). Därefter ger en vald mängd lönearbete en inkomst som kan värderas i konsumtion vid punkt (C) som maximerar nytta av kombinationen konsumtion/fritid. Enligt denna modell ska varje timme hemarbete värderas högre än en timme lönearbete (annars skulle ju individen istället för hemarbete välja att lönearbeta och köpa motsvarande tjänster). Detta förutsätter dock att det finns obegränsad tillgång till lönearbete och att individer kan välja godtyckligt antal timmar att arbeta vilket i de flesta fall inte är en normal situation. För de individer eller hushåll som inte deltar i lönearbete (t ex arbetslösa eller pensionärer) kan det också ifrågasättas om

modellen är relevant. I dessa fall sker ju inget val mellan hemarbete och lönearbete, utan valet står enbart mellan hemarbete och fritid. En annan konsekvens av denna modell är att ökad reallön entydigt leder till minskat hemarbete, medan effekten på mängden lönearbete och fritid beror på individens preferenser.

1.5.2 Satelliträkenskaper

Begreppet satelliträkenskaper är en etablerad form av kompletterande räkenskaper som tas fram för att belysa aspekter som inte syns i den officiella BNP-statistiken (SNA 93). Det finns framtagen metodik för satelliträkenskaper inom områden som miljö och turism. Inom EU sker en samordning på området genom rekommendationer som tas fram av Eurostat. När det gäller satelliträkenskaper för hushållens produktion har en arbetsgrupp tagit fram en rapport (Eurostat, 2003). Den beskriver ingen fullständigt definierad metodik, utan innehåller snarare riktlinjer och rekommendationer som behöver tillämpas för ett specifikt syfte vid framtagande av satelliträkenskaper för hushållsproduktion.

För att konstruera mer kompletta satelliträkenskaper där hushållen behandlas som producerande enheter (på samma sätt som små företag) görs en del modifieringar i andra delar av de befintliga BNP-räkenskaperna. En stor del av den konsumtion som i normala BNP bokförs som slutlig konsumtion ska istället betraktas som insatsvaror eller investeringar i hushållens produktion. Det går också att gruppera om konsumtion av insatsvaror, utnyttjande av kapitalvaror och arbetade timmar för att göra en kalkyl av värdet av de tjänster som tillhandahålls i ett hushåll. En gruppering är följande tjänster (från Eurostat, 2003): *Housing (Boende)*, *Nutrition (Mat)*, *Clothing (Kläder)* och *Care (Omsorg)*. En femte tjänst som också tas upp är *Transport (Resor)*, men jag har valt att behandla den som en del av de övriga, och därmed tolka t ex resor för inköp av mat som en del av *Nutrition (Mat)*, snarare än som en separat aktivitet. Jag presenterar inte några kompletta satelliträkenskaper i denna studie, utan använder bara de delar av metodiken som behövs för att få fram de jämförelser jag är intresserad av. Jag har t ex inte gjort någon djupare analys av hur investeringar i kapitalvaror och utnyttjandet av dessa i hushållsproduktionen ska hanteras. Jag gör det förenklande antagandet att investeringar i kapitalvaror är av samma storleksordning som värdet på förslitningen och därmed kan direkta utgifter för kapitalvaror användas som approximation av

kapitalstockens förslitning. Detta antagande kan ifrågasättas för länder i snabb utveckling där investeringar i hushållens kapitalvaror antagligen är större än förslitningen.

1.6 Data

Denna studie baseras helt på sekundärdata insamlad från officiella statistikmyndigheter. För att kunna ta fram kompletta satelliträkenskaper för hushållen behövs förutom den officiella BNP-statistiken och data från tidsanvändningsstudier även uppgifter om hushållens konsumtion uppdelat på olika varukategorier, för att kunna dela upp den privata konsumtionen på de olika tjänsterna som tillhandahålls av hushåll.

Alla dessa typer av statistik finns tillgänglig dels från de olika ländernas statistikmyndigheter och dels genom Eurostat där den är sammanställd och något bearbetad. Denna studie baseras helt på den statistik som publiceras av Eurostat eftersom det är mer hanterbart att arbeta med data från en källa i ett enhetligt format än från många olika källor. Dessutom finns en del andra fördelar genom att den bearbetning som gjorts av Eurostat gör statistiken mer likformig (se nedan för detaljer för de olika typerna av statistik). En nackdel skulle kunna vara att vissa detaljer i den nationella statistiken inte tagits med i sammanställningarna. Mätfel relaterade till både validitet och reliabilitet finns för alla dessa typer av data. När det gäller BNP-statistiken är det framförallt validitet (giltigheten av data) som kan ifrågasättas, medan reliabilitet (tillförlitligheten på data) kan antas vara ganska god. För hushållens tidsanvändning och konsumtion är huvudproblemet snarare reliabilitet, även om validitet också kan vara ett problem (för mer detaljer, se beskrivning för varje typ av data nedan).

Officiell BNP-statistik redovisas som total BNP och som BNP per capita. Vid jämförelser mellan länder så är det vanligast att använda en omräknad BNP per capita baserad på köpkraft (så kallad Purchasing Power Parity, PPP) som ger en mer rättvisande bild. Alla dessa typer av statistik finns tillgängligt från Eurostat där den köpkraftskorrigerade BNP-statistiken presenteras som genomsnitt av EU-25 (kallas i detta fall för Purchasing Power Standard, PPS). Denna statistik har hämtats genom att göra utdrag direkt ur Eurostats statistikdatabas för de valda länderna och tidsperiod. När det gäller mätfel i denna typ av statistik så är BNP välkänt för att innehålla otaliga mätproblem. Sammanställningen av BNP baseras på underlag från många olika källor och även om BNP beräknas både från produktionssidan och

användningssidan för att identifiera möjliga felkällor så bygger statistiken till stora delar på tradition, tumregler och uppskattningar. Trots allt är ju BNP den ”officiella” statistiken som normalt används för att mäta ett lands produktion (även om den inte tar med de 40-50 % av de arbetade timmarna som denna studie undersöker) så det är naturligt att använda denna statistik (med sina kända brister) som bas i studien.

Tidsanvändningsstudier genomförs normalt som en survey baserad dels på en intervju om allmänna bakgrundsfaktorer och dels på en tidsdagbok. Oftast används ett stratifierat urval av hushåll där alla personer ingående i ett valt hushåll får fylla i tidsdagboken för en veckodag och en helgdag. Dagboken används sedan som underlag där korta perioder kodas med huvudaktivitet, plats och vilka som deltar i aktiviteten enligt ett givet system. De ålderskategorier som ingår i studien skiljer sig något mellan länderna, men de siffror som använts har hämtats från en publikation *How Europeans spend their time* (Eurostat, 2004) där resultaten är omräknade till att gälla genomsnitt för personer mellan 20 och 74 år vilket förenklar jämförelser.

Generellt sett är risken för mätfel ganska stor i denna typ av studier eftersom de bygger på en ganska grov metod för att uppskatta tidsanvändning. Samtidiga aktiviteter kan kodas, men syns inte i den totala sammanställningen där enbart huvudaktiviteten räknas. Detta leder till en underskattning av aktiviteter som kan göras samtidigt med något annat (som t ex barnpassning). När det gäller urval av åldersgrupp så ger begränsningen till 20-74 år en viss snedvridning av data. Det obetalda arbete som personer under 20 och över 74 gör räknas inte med (vilket leder till en underskattning totalt sett av det obetalda arbetet). Vissa svårigheter finns också med reliabilitet för de uppgifter som samlas in. Framförallt kan äldre tänkas ha svårt att fylla i tidsdagböcker och även andra med ont om tid (som småbarnsfamiljer) kanske inte heller lyckas så bra. Vid jämförelser mellan länder införs dessutom ytterligare en nivå av svårigheter eftersom olika traditioner kan innebära olika syn på vad som tolkas som fritid och hemarbete (t ex rasta hunden), men här ger den gemensamma EU metodiken riktlinjer för hur de olika aktiviteterna ska tolkas och förenklar därmed jämförelser. I Sverige (SCB, 2003) har tidsanvändningsstudier genomförts endast vid två tillfällen på senare år (1990/1991 och 2000/2001). Detta gör det svårt att se om skillnader i tidsanvändning beror på verkliga förändringar eller om det beror på mätproblem. En ökad reliabilitet skulle kunna uppnås om denna typ av studier genomfördes årligen då de variationer som beror på mätproblem lättare

skulle kunna isolera från de variationer som beror på verkliga förändringar i tidsanvändningen.

Statistik för hushållsutgifter baseras oftast liksom tidsanvändningsstudier på en survey med stratifierat urval (på hushållsnivå). Men här undersöks istället hushållets utgifter genom en kassabok på detaljerad nivå som sedan sammanställs och kodas enligt givna kategorier. För denna studie så är data hämtad med urval av länder och tidsperiod direkt från Eurostats statistikdatabas. När det gäller mätfel så liknar situationen den som gäller för tidsanvändningsstudier. En skillnad är att denna typ av studier normalt genomförs årligen (i Sverige publicerad som Hushållens utgifter, HUT) vilket ger förutsättningar för bättre reliabilitet.

2 Redovisning av resultat

2.1 Officiell BNP-statistik

Som utgångspunkt för jämförelsen används officiell BNP-statistik för de olika länderna, se *Tabell 11. Officiell BNP 2001 (miljoner Euro)*. För att kunna göra jämförelser mellan länder behöver en omräkning till BNP per invånare och därmed behövs även uppgifter om befolkning i de olika länderna, se *Tabell 12. Befolkningsstatistik*. Eftersom priset på olika typer av varor och tjänster varierar mellan länder görs ytterligare en omräkning med hjälp av en omräkningsfaktor. För EU länder har Eurostat tagit fram Purchasing Power Standard (PPS) för detta syfte, se *Tabell 13. PPS omräkningsfaktorer*. För de länder som ingår i studien gör denna omräkning att 1 Euro i Estland är ”värd” ungefär dubbelt så mycket som 1 Euro i något av de andra länderna. Resultatet av denna kalkyl presenteras nedan i *Tabell 1* som redovisar BNP/capita för de ingående länderna.

Tabell 1. Officiell BNP från användningssidan år 2001 (PPS/capita)

	DE	EE	FI	SE
Hushållens konsumtionsutgifter	13 291,8	5 137,1	11 387,5	11 415,2
Hushållens ideella organisationer	372,3	120,1	500,7	389,1
Offentliga konsumtionsutgifter (individuella)	2 517,3	961,0	3 182,4	4 483,1
Offentliga konsumtionsutgifter (kollektiva)	1 828,0	815,0	1 728,9	1 970,3
Bruttoinvesteringar	4 471,4	2 679,9	4 801,9	4 215,8
Nettoexport	461,5	-314,7	1 910,6	1 553,7
Statistisk diskrepans	0,0	-211,1	0,0	0,0
BNP till marknadspris (PPS/capita)	22 942,2	9 187,3	23 512,1	24 027,2

Källa: Eurostat statistikdatabas för BNP och befolkning (egen bearbetning)

Denna statistik visar att Tyskland (DE), Finland (FI) och Sverige (SE) har en liknande nivå på BNP. En viss skillnad finns i fördelningen på olika typer av konsumtion, då *Offentliga utgifter (individuella)*, d v s offentliga utgifter som betraktas som individuellt konsumerade, som

sjukvård och skola har betydligt större andel i Sverige än i framförallt Tyskland. Detta förklaras av att denna typ av utgifter i de övriga länderna till större del betalas direkt av konsumenter istället för via offentliga utgifter. Estland (EE) ligger generellt sett på utgiftsnivåer under 50 % av de övriga länderna (med undantag för bruttoinvesteringar som ligger något högre).

2.2 Tidsanvändningsstudier

Som bas för att värdera hemarbete används alltså data från tidsanvändningsstudier. Den totala tidsanvändningen för ett genomsnittsdrygn redovisas nedan i *Tabell 2*. Eftersom tidsanvändningen skiljer sig ganska mycket mellan män och kvinnor presenteras dessa separat i *Figur 2* och *Figur 3*.

Tabell 2. Total tidsanvändning (män och kvinnor)

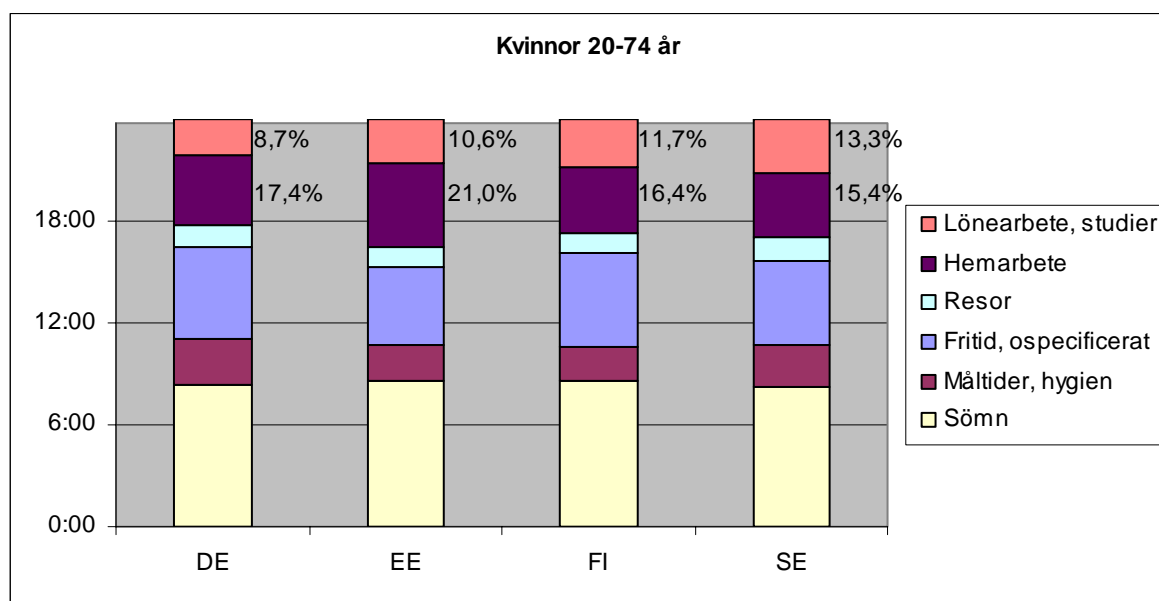
	Kvinnor 20-74 år				Män 20-74 år			
	DE	EE	FI	SE	DE	EE	FI	SE
Sömn	8:19	8:35	8:32	8:11	8:12	8:32	8:22	8:01
Måltider, hygien	2:43	2:08	2:06	2:28	2:33	2:15	2:01	2:11
Fritid, ospecificerat	5:24	4:36	5:29	5:03	5:53	5:28	6:08	5:24
Resor	1:18	1:06	1:07	1:23	1:27	1:17	1:12	1:30
Hemarbete	4:11	5:02	3:56	3:42	2:21	2:48	2:16	2:29
Lönearbete, studier	2:05	2:33	2:49	3:12	3:35	3:40	4:01	4:25
Totalt	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00

Källa: Eurostat (2003), tab1.1 och 1.2

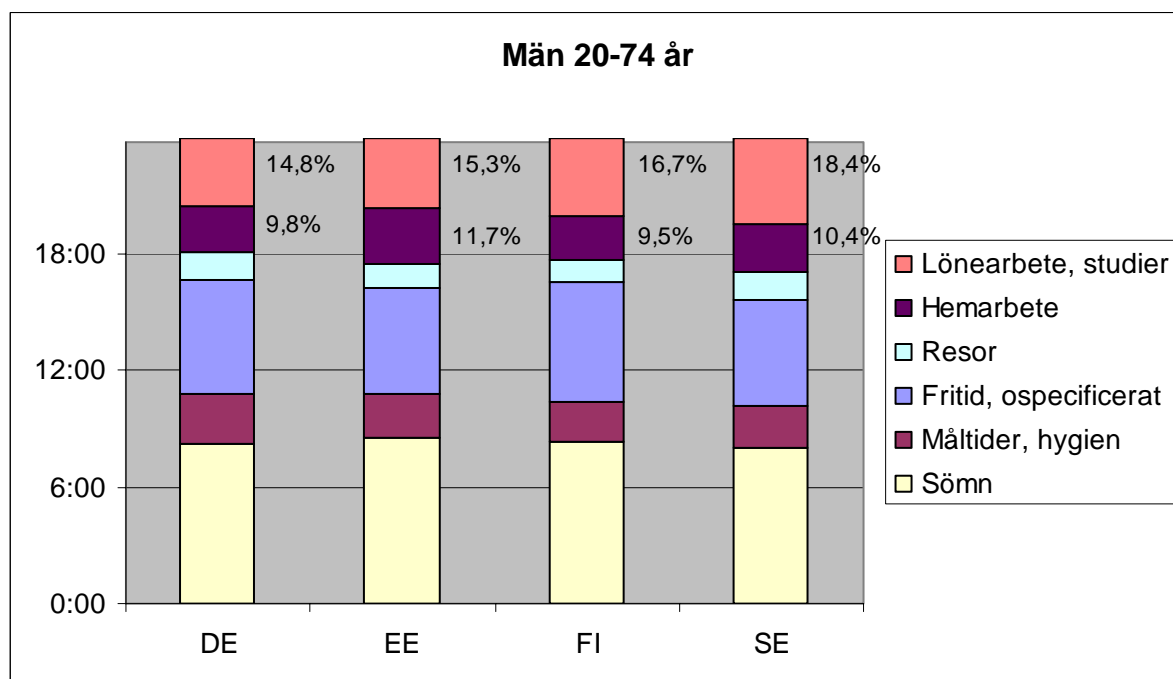
En stor skillnad i tidsanvändning mellan länderna är hur stor andel av kvinnornas tid som är lönearbete respektive hemarbete. När det gäller *Lönearbete* utmärker sig kvinnor i Sverige med hög andel och kvinnor i Tyskland med låg andel. När det gäller andelen *Fritid* så ligger Estland och Sverige i botten.

När det gäller mäns tidsanvändning är skillnaderna mellan länderna betydligt mindre än för kvinnor. Det finns vissa skillnader framförallt i hur mycket tid som används för *Lönearbete* där Sverige ligger i topp och Tyskland lågt. Liksom för kvinnor så har även männen i Estland och Sverige lägst andel för *Fritid* (även om män i alla länder har mer fritid än kvinnor)

Figur 2. Kvinnors tidsanvändning

Figur 3. Mäns tidsanvändning

En mer detaljerad redovisning för hur tiden för hemarbete fördelas på olika aktiviteter (inklusive resor som är relaterat till hemarbete) ges i *Tabell 8. Tidsanvändning – Hemarbete nedbrutet (kvinnor och män)*. Vid beräkningen av genomsnittlig tidsanvändning (både kvinnor och män) för olika typer av aktiviteter *Tabell 9. Tidsanvändning – Hemarbete*

nedbrutet (genomsnitt) blir skillnaderna mellan länder mindre. Detta beror på att olikheter i mäns och kvinnors tidsanvändning till stor del tar ut varandra. En återstående skillnad är att betydligt fler timmar används till obetalt arbete i Estland än i övriga länder, medan skillnader mellan övriga länder små.

2.3 BNP inklusive hushållsproduktion

Hushållsproduktionens bidrag till BNP kan beräknas genom att den genomsnittliga tidsanvändningen i hemarbete för personer 20-74 värderas och multipliceras med antal personer i den aktuella åldersgruppen i landet. Denna kalkyl ger alltså en sammanlagd värdering av det obetalda hemarbetet för alla personer mellan 20-74. Inget bidrag beräknas för personer under 20 eller över 74 år. Detta ger en viss underskattning av det obetalda arbete som utförs i verkligheten, men eftersom denna underskattning sker i alla länder bör det inte inverka alltför mycket på jämförelser mellan länder (under förutsättning att de inte är alltför olika i ålderssammansättning).

Valet av värderingsmetod för de arbetade timmarna är kritiskt för denna typ av studier eftersom det direkt påverkar totala värdet av hushållsproduktionen. Eftersom syftet med denna studie är att få ett mått på produktionen i ett land som sedan ska jämföras med andra länder är det viktigt att värderingen sker på ett likartat sätt i de olika länderna. Jag har valt att använda den genomsnittliga nettolönen i landet som utgångspunkt för att värdera all tidsanvändning i obetalt hemarbete.

Det finns argument för att en värdering baserad på nettolön ger en för låg värdering enligt teorin om individers val av hemarbete, lönearbete och fritid (se *avsnitt 1.5.1 Tidsanvändning*) eftersom marginalproduktiviteten av hemarbete enligt dessa teorier är högre än löneinkomsten för en individ/hushåll. Ett motsatt argument är att den genomsnittliga produktiviteten i hemarbete är betydligt lägre än i marknadsproduktion och att viss tid som redovisas som hemarbete i tidsanvändningsstudier (och därmed får ett ”värde”) egentligen borde räknas som fritid. Därmed kan en värdering med nettolön för samtliga timmar i hushållsproduktion ger ett för högt värde. Mitt antagande är därför att nettolönen ger ett användbart mått på värdet av hemarbete. Det finns i litteraturen ett antal ansatser för värdering (alternativkostnad,

genomsnittslön, generalistlön, specialistlön, med eller utan skatter och sociala avgifter). För en detaljerad genomgång av de olika alternativen (se Eurostat, 2003, s25-28). Nettolönen har beräknats genom att använda statistik om genomsnittlig timkostnad och implicit skattenivå (som inkluderar skatter och sociala avgifter) för varje land som redovisas i *Tabell 10*.

Genomsnittlig nettolön 2001. En total värdering av hemarbetet per aktivitet redovisas nedan i *Tabell 3* där värdet per person även räknats om till ett jämförbart värde med hjälp av PPS faktorn för de olika länderna. I strikt mening finns en del problem med att använda PPS på detta sätt. Eftersom det obetalda hushållsarbetet nu ingår bland de varor och tjänster som konsumeras i landet kan effekten bli att PPS inte är ett helt korrekt mått för att jämföra köpkraft mellan länder, men effekten bör vara minimal.

Tabell 3. Värdering av tid för hemarbete (PPS/capita)

	DE	EE	FI	SE
Matlagning	1 878,2	852,3	1 854,4	1 925,0
Diskning	838,0	265,9	464,0	795,6
Städning	2 253,9	714,9	2 022,1	1 335,3
Tvätt	404,5	135,5	366,6	384,5
Strykning	317,8	68,4	122,4	153,8
Handarbete	173,4	102,6	244,8	76,8
Trädgårdsskötsel	549,1	207,0	341,0	540,0
Reparationer	606,9	265,7	606,0	619,0
Inköp mm	1 907,2	400,6	1 412,4	1 310,3
Barntillsyn	1 040,3	370,6	951,6	1 155,3
Övrigt	1 271,5	396,8	633,3	1 182,1
Resor (relaterade till hemarbete)	1 416,0	339,5	827,7	1 208,2
Totalt (PPS/capita)	12 656,7	4 119,8	9 846,4	10 685,8

Källa: Eurostat (2004). Egen bearbetning.

En grov uppskattning av en modifierad BNP/capita fås genom att addera värdet av hushållsproduktion till den officiella BNP-statistiken. Eftersom ett imputerat värde av eget boende räknas med i hushållens konsumtion i officiell BNP statistik bör egentligen en liten korrigerings göras. En del av värdet av eget boende motsvaras av skötsel och underhåll på bostaden (eget arbete som "hyresvärd" åt sig själv) som blir dubbelräknat, eftersom denna tid även redovisas som hemarbete. En större del av värdet av eget boende är däremot inte dubbelräknat, eftersom det representerar avkastningen på den investering som gjorts. Därmed

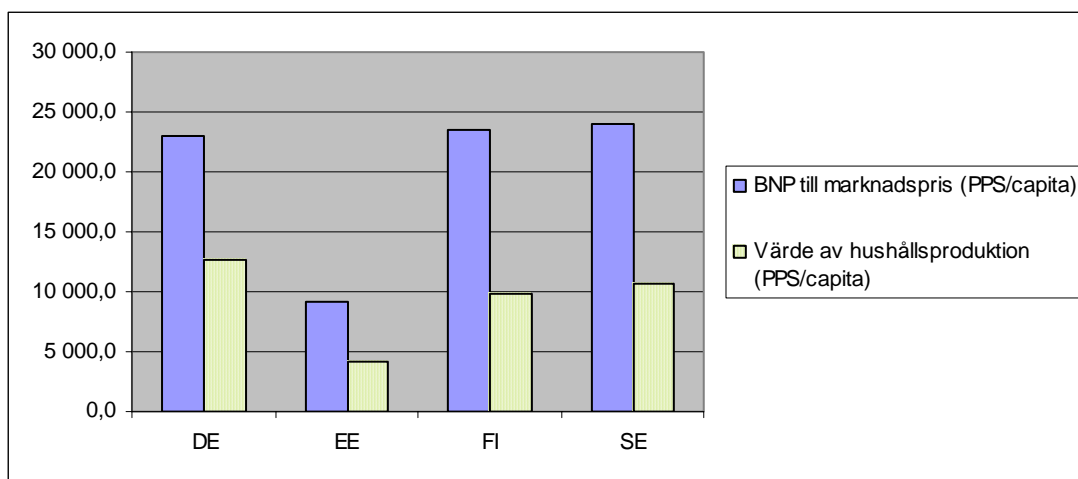
har jag valt att inte göra någon korrigering för värdet av eget boende även om konsekvensen är en liten överskattning av hushållens produktion. Detta bör inte påverka jämförelsen mellan länder i någon större utsträckning. En sammanställning av resultaten presenteras nedan i *Tabell 4* och *Figur 4*.

Tabell 4. Modifierad BNP inklusive hushållsproduktion

	DE	EE	FI	SE
BNP till marknadspris (PPS/capita)	22 942,2	9 187,3	23 512,1	24 027,2
Värde av hushållsproduktion (PPS/capita)	12 656,7	4 119,8	9 846,4	10 685,8
<i>Hushållsproduktion (% av officiell BNP)</i>	<i>55,2%</i>	<i>44,8%</i>	<i>41,9%</i>	<i>44,5%</i>
Modifierad BNP inklusive hushållsproduktion (PPS/capita)	35 598,9	13 307,1	33 358,5	34 713,0
<i>Officiell BNP (% av modifierad BNP)</i>	<i>64,4%</i>	<i>69,0%</i>	<i>70,5%</i>	<i>69,2%</i>
<i>Hushållsproduktion (% av modifierad BNP)</i>	<i>35,6%</i>	<i>31,0%</i>	<i>29,5%</i>	<i>30,8%</i>

Resultaten visar att värdet av hushållens obetalda produktion med genomsnittlig nettolön för att värdera hemarbete ökar officiell BNP med 42-55 %. Detta resultat ligger i linje med tidigare undersökningar inom detta område som gett resultat i intervallet 30-100% beroende på metoden för värdering av tid.

Figur 4. Officiell BNP och värde av hushållsproduktion (PPS/capita)

När det gäller jämförelsen mellan länder så finns några intressanta resultat. För Tyskland bidrar värdet av hushållsarbetet med en betydligt större andel av modifierad BNP än för övriga länder. Detta beror dels på något fler timmar i obetalt hushållsarbete (tyska kvinnor som yrkesarbetar i mindre utsträckning) och dels på något högre nettolön vilket leder till en högre värdering av varje timme. Slutresultatet blir att i en jämförelse av BNP/capita så skulle

Tyskland hamna högre än både Sverige och Finland när obetalt hemarbete inkluderas medan den officiella BNP-statistiken visar lägre BNP/capita för Tyskland.

När det gäller Estland så är resultatet inte helt det förväntade. Baserat på att Estland har den högsta andelen timmar i obetalt arbete så var det förväntade resultatet att BNP skulle öka relativt mycket, men beroende på att genomsnittslönen är väldigt låg blir det kalkylerade värdet av hushållsproduktion också lågt vilket innebär att den modifierade BNP/capita fortfarande är väldigt mycket lägre än de övriga länderna och Estland behåller i princip sin relativa nivå med hemarbete inkluderat i BNP.

Jämförelsen mellan Sverige och Finland ger i stort sett oförändrat förhållande mellan länderna, men värt att notera är att Finland trots att BNP/capita (både officiell och modifierad variant) är i stort sett samma som Sverige så är tidsanvändningen för både hemarbete och lönearbete högre i Sverige. Detta innebär att finländare har drygt 30 minuter mer fritid per dygn, vilket är ganska stor skillnad då fritid är totalt 5-6 timmar per dygn.

2.4 Konsumtion och hemarbete fördelat på tjänster

Med hjälp av satelliträkenskaper för hushållsproduktion går det dessutom att göra en sammanställning av värdet på de olika typer av tjänster som produceras i hushållen. I denna beräkning kan hushållens utgifter och egna arbetsinsats klassificeras i ett antal tjänster som representerar ett ”slutligt syfte”. I princip all konsumtion kan delas in i ett fåtal grundläggande tjänster: *Boende*, *Mat*, *Kläder* och *Omsorg* (egentligen kanske det skulle kallas ”boendetjänster”, ”mattjänster” o s v, men det blir lite krångliga begrepp). En viss del av hushållens utgifter är inte relaterade till dessa tjänster utan kan istället klassas som relaterade till *Fritid* eller *Arbete*. Denna beräkning inkluderar alla hushållets utgifter på slutlig konsumtion (varor och tjänster för direkt konsumtion), insatsvaror (som används tillsammans med hemarbete för att producera tjänster) och investeringar i kapitalvaror (som även de används i produktionen av tjänster).

Tabell 5. Värdet av hushållens direkta konsumtion (PPS/capita)

	DE	EE	FI	SE
Boende	4 933,2	1 798,1	4 070,3	4 414,5
Mat	2 575,1	1 751,4	2 659,6	2 259,2
Kläder	546,0	222,6	367,3	429,2
Omsorg	1 061,2	291,4	795,9	635,3
Fritid	2 974,3	1 065,9	2 633,5	2 764,4
Arbete	873,7	401,0	715,8	719,4
Total	12 963,4	5 530,4	11 242,5	11 222,0

Som underlag för denna beräkning har *Tabell 14. Hushållens konsumtionsutgifter (PPS/capita)* och *Tabell 15. Allokering av konsumtion per område utnyttjats*.

En motsvarande allokering kan göras för värdet av det arbete som utförs i hushållen. Den fördelning av tid på olika tjänster som gjorts i denna beräkning är ganska grov, och bör egentligen göras med separata allokeringsfaktorer för varje land.

Tabell 6. Värdet av hushållens produktion i hemarbete (PPS/capita)

	DE	EE	FI	SE
Boende	3 776,8	1 296,2	3 257,1	2 738,2
Mat	5 241,8	1 749,2	3 935,4	4 745,7
Kläder	1 444,8	414,6	1 020,5	1 075,1
Omsorg	2 193,2	659,8	1 633,3	2 126,8
Total	12 656,7	4 119,8	9 846,4	10 685,8

Som underlag för denna beräkning har Tabell 9. Tidsanvändning – Hemarbete nedbrutet (genomsnitt) och Tabell 16. Allokering av hemarbete per område utnyttjats.

En sammanställning av hushållens direkta konsumtion och insats av eget arbete för dessa tjänster redovisas nedan i Tabell 7. En jämförelse visar att det inte finns några dramatiska skillnader mellan länderna när det gäller proportionerna för de tjänster som hushållen konsumerar.

Tabell 7. Värdet av hushållens totala konsumtion per tjänst

	DE		EE		FI		SE	
Boende	8 710,0	40,0%	3 094,3	37,8%	7 327,4	41,3%	7 152,7	38,8%
Mat	7 816,9	35,9%	3 500,6	42,8%	6 594,9	37,2%	7 004,9	38,0%
Kläder	1 990,8	9,1%	637,3	7,8%	1 387,9	7,8%	1 504,3	8,2%
Omsorg	3 254,4	14,9%	951,2	11,6%	2 429,2	13,7%	2 762,1	15,0%
Totalt	21 772,1		8 183,3		17 739,5		18 424,0	

Källa: Egna beräkningar

Estland har något högre andel för *Mat* vilket kan indikera att det är den mest prioriterade tjänsten när inkomstnivån är låg. Värt att notera är att Sverige lägger en hög andel av värdet (15%) på tjänsten *Omsorg* (där t ex utgifter för skola och sjukvård ingår) trots att denna kalkyl endast inkluderar hushållens direkta utgifter och värdet av eget arbete. För att få en mer komplett bild av produktionen av olika typer av tjänster i ett land skulle det vara intressant att även ta med offentliga utgifter fördelat på olika tjänster i jämförelsen (se avsnitt 3.1 Förslag på fortsatta studier).

3 Sammanfattning

Denna studie har presenterat beräkningar av modifierad BNP där värdet av hushållens produktion har inkluderats tillsammans med den produktion som normalt inkluderas i BNP-statistik. Beräkningar för Sverige, Tyskland, Estland och Finland har gjorts i huvudsak baserat på statistik från Eurostat. Med tidsanvändningsstudier som bas har antalet timmar som hushållen använder till olika aktiviteter uppskattats och ett värde på den tid som används till hemarbete (produktion) har uppskattats genom att använda genomsnittlig nettolön i respektive land. Beräkningarna visar att om värdet på hushållens produktion inkluderas så ökar BNP med mellan 42 % (Finland) och 55 % (Tyskland). När det gäller jämförelser mellan länder så är konsekvenserna att Tyskland med BNP inklusive hushållsproduktion går om både Finland och Sverige när det gäller BNP/capita, medan Estland ligger relativt sett på oförändrad nivå.

När det gäller metodiken som använts anser jag att det varit fullt möjligt att genomföra meningsfulla beräkningar med det statistiska underlag jag använt. Men framförallt när det gäller allokering av konsumtion och aktiviteter till olika tjänster har en hel del antaganden gjorts och där skulle mer detaljerad data om tidsanvändning och konsumtion ha gjort allokeringen enklare.

Min uppfattning är att även en grov uppskattning av värdet av produktionen i hushållen som denna studie presenterat leder till ökad förståelse för hur den totala produktionen i ett land är sammansatt och kan utgöra ett underlag för ytterligare beräkningar tillsammans med annan redan existerande statistik.

3.1 Förslag på fortsatta studier

I denna studie har endast de delar av sätelliträkenskaperna för hushållsproduktion som direkt behövs för analysen inkluderats. En framtida möjlighet är att göra kompletta kalkyler för sätelliträkenskaper där även hushållens investeringar i kapitalvaror och konsumtion av insatsvaror hanteras mer komplett.

En intressant möjlighet med beräkningarna för hushållsproduktion är att det går att jämföra produktionen av olika typer av tjänster mellan länder. Denna studie har i huvudsak analyserat de tjänster som produceras av hushållen, men för att få en mer komplett bild kan även proportioner av tjänster som produceras på marknaden och genom offentlig verksamhet jämföras. Ett sätt att se på all ekonomisk verksamhet är ju att den utförs med det yttersta syftet att tillgodose mänskliga behov som bostad, mat och rekreation. Detta synsätt beskrivs redan i en framtidsstudie från 1980 (Ingelstam, 1980, s62) och konsekvensen är ju att för att mäta människors välfärd bör den produktion som sker i hushållen inkluderas eftersom den utgör en sådan stor andel av den totala produktionen av dessa livsnödvändiga tjänster.

När det gäller modeller för tidsanvändning finns intressanta frågeställningar kring hur människor egentligen värderar sin tid. De vanliga ekonomiska teorierna antar i allmänhet att lönearbete och hemarbete endast bidrar till en individs välfärd med det monetära värde som produceras medan fritid bidrar till välfärden genom den upplevelse som fås genom aktiviteten i sig. En mer realistisk modell behöver antagligen ta hänsyn både till det monetära värdet och värdet av upplevelsen i sig för både lönearbete och hemarbete. En sådan modell skulle kunna användas för att förklara varför människor ibland väljer hemarbete fastän det inte är ekonomiskt lönsamt eller varför människor anser att det vara viktigt med ett tillfredställande arbete och inte bara gör en monetär värdering av löneersättningen.

4 Referenser

Becker, Gary (1965), *A Theory of the allocation of Time*, The Economic Journal, Vol 75, No 299 (Sep., 1965), s493-517

Bergman, Märta (2003), *Hemarbetet och BNP*, Ekonomisk Debatt 2003, årg 31, nr3, sid 60-67. Online på <http://www.ne.su.se/ed/pdf/31-3-mb.pdf> (2005-10-13)

Björklund, Anders m fl. (2000), *Arbetsmarknaden*, Stockholm:SNS Förlag

Edvinsson, Rodney (2005), *BNP inklusive obetalt hemarbete 1964-2000*, Papper presenterat vid ekonomisk-historiska mötet i Umeå 7-9 oktober 2005. Online på http://www.ekhist.umu.se/ekhistmote2005/papers/4-3-Rodney_Edvinsson.pdf (2005-10-13)

Eurostat (2001), *Guidelines on harmonised European time use survey*. Online på http://epp.eurostat.cec.eu.int/pls/portal/url/page/PGP_MISCELLANEOUS/PGE_DOC_DET_AIL?p_product_code=KS-CC-04-007 (2005-10-17)

Eurostat (2003), *Household production and consumption - Proposal for a Methodology of the Household Satellite Accounts*. Online på http://epp.eurostat.cec.eu.int/pls/portal/url/page/PGP_MISCELLANEOUS/PGE_DOC_DET_AIL?p_product_code=KS-CC-03-003 (2005-10-17)

Eurostat (2004), *How Europeans spend their time*. Online på http://epp.eurostat.cec.eu.int/pls/portal/url/page/PGP_MISCELLANEOUS/PGE_DOC_DET_AIL?p_product_code=KS-58-04-998 (2005-10-17)

Eurostat (2005), *Structure of the taxation systems in the European Union*, Online på http://epp.eurostat.cec.eu.int/pls/portal/url/page/PGP_MISCELLANEOUS/PGE_DOC_DET_AIL?p_product_code=KS-DU-05-001 (2005-12-02)

Gronau, Reuben (1977), *Leisure, Home Production, and Work—the Theory of the Allocation of Time Revisited*, *The Journal of Political Economy*, Vol. 85, No. 6 (Dec., 1977), 1099-1124

Gronau, Reuben (1997), *The Theory of Home Production: The Past Ten Years*, *Journal of Labor Economics*, Vol. 15, No. 2 (Apr., 1997), 197-205

Ingelstam, Lars (1980), *Arbetets värde och tidens bruk – en framtidsstudie*, Stockholm: LiberFörlag

SCB (2003), *Tid för vardagsliv – Kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91 och 2000/01, Levnadsförhållanden: Rapport nr 99*. Online på http://www.scb.se/templates/Standard___38868.asp

SNA 93, UN Statistics Division (1993) , *System of National Accounts*. Online på <http://unstats.un.org/unsd/sna1993/toctop.asp>(2005-10-18)

Waring, Marilyn (1999), *Counting for Nothing: What Men Value and What Women Are Worth*, Toronto: University of Toronto Press Inc.

5 Appendix – Detaljerade tabeller

5.1 Statistik från tidsanvändningsstudier

Tabell 8. Tidsanvändning – Hemarbete nedbrutet (kvinnor och män)

	Females				Males			
	DE	EE	FI	SE	DE	EE	FI	SE
Food preparation	00:49	01:21	00:55	00:50	00:16	00:22	00:21	00:25
Dish washing	00:21	00:26	00:15	00:21	00:08	00:06	00:04	00:10
Cleaning and upkeeping	00:53	00:53	00:49	00:32	00:25	00:36	00:34	00:20
Laundry	00:12	00:15	00:13	00:12	00:02	00:01	00:02	00:03
Ironing	00:10	00:08	00:05	00:05	00:01	00:00	00:00	00:01
Handicrafts	00:06	00:12	00:10	00:03	00:00	00:00	00:00	00:00
Gardening	00:09	00:14	00:08	00:10	00:10	00:12	00:06	00:11
Construction and repairs	00:03	00:03	00:04	00:04	00:18	00:33	00:21	00:20
Shopping and services	00:38	00:29	00:32	00:29	00:28	00:21	00:26	00:22
Childcare	00:26	00:34	00:28	00:29	00:10	00:11	00:11	00:16
Other domestic	00:23	00:26	00:15	00:25	00:21	00:24	00:11	00:21
Domestic Travel	00:27	00:21	00:18	00:24	00:22	00:22	00:16	00:23
Total	04:37	05:22	04:12	04:04	02:41	03:08	02:32	02:52

Källa: Eurostat (2004) flertal tabeller.

Tabell 9. Tidsanvändning – Hemarbete nedbrutet (genomsnitt)

	Average			
	DE	EE	FI	SE
Food preparation	00:32	00:53	00:38	00:37
Dish washing	00:14	00:16	00:09	00:15
Cleaning and upkeeping	00:39	00:45	00:41	00:25
Laundry	00:07	00:08	00:07	00:07
Ironing	00:05	00:04	00:02	00:02
Handicrafts	00:03	00:06	00:05	00:01

Gardening	00:09	00:13	00:07	00:10
Construction and repairs	00:10	00:16	00:12	00:12
Shopping and services	00:33	00:25	00:29	00:25
Childcare	00:18	00:23	00:19	00:22
Other domestic	00:22	00:25	00:13	00:22
Domestic Travel	00:24	00:21	00:17	00:23
Total	03:39	04:20	03:22	03:27

Källa: Eurostat (2004) flertal tabeller (och egen beräkning)

5.2 Övrig statistik

Tabell 10. Genomsnittlig nettolön 2001

	Average hourly labour cost (Euro)	Implicit tax rate (%)	Average hourly (net)wage (Euro)
DE	24,92	40,5	14,83
EE	3,22	37,7	2,01
FI	23,30	44,3	12,98
SE	27,41	46,8	14,58

Källa: Eurostat statistikdatabas och Eurostat (2005)

Tabell 11. Officiell BNP 2001 (miljoner Euro)

	DE	EE	FI	SE
Final consumption expenditure of households	1 224 280	3 733	66 097	117 468
Final consumption expenditure of NPISH	34 290	87	2 906	4 004
Individual consumption expenditure of general government	231 860	698	18 472	46 133
Collective consumption expenditure of general government	168 370	592	10 035	20 276
Gross capital formation	411 850	1 947	27 872	43 383
External balance of goods and services	42 510	-229	11 090	15 989
Statistical discrepancy: expenditure side	0	-153	0	0
Gross domestic product at market prices	2 113 160	6 676	136 472	247 253

Källa: Eurostat statistikdatabas

Tabell 12. Befolkningsstatistik

Country	Females	Males	Total	Females (20-74)	Males (20-74)	Total (20-74)
DE	42 134 319	40 215 606	82 349 925	29 505 663	29 511 253	59 016 916
EE	735 081	629 020	1 364 101	508 925	433 209	942 134
FI	2 654 539	2 533 469	5 188 008	1 799 643	1 778 865	3 578 508
SE	4 495 361	4 400 599	8 895 960	2 967 799	2 996 850	5 964 649

Källa: Eurostat statistikdatabas som presenterar folkmängd i olika åldersgrupper den 1:a Januari varje år. I denna tabell är en omräkning gjord till ett genomsnitt av befolkningsmängd 2001-01-01 och 2002-01-02)

Tabell 13. PPS omräkningsfaktorer

	DE	EE	FI	SE
Omräkningsfaktor (PPS)	0,894	1,877	0,894	0,864

Källa: Eurostat BNP-statistik i Euro och PPS. Egen beräkning.

Tabell 14. Hushållens konsumtionsutgifter (PPS/capita) – Enligt CIO COP

	DE	EE	FI	SE
cp01 Food and non-alcoholic beverages	1 497,5	1 263,5	1 448,1	1 381,6
cp02 Alcoholic beverages, tobacco and narcotics	446,3	453,0	663,1	454,7
cp03 Clothing and footwear	780,0	318,1	524,8	613,2
cp041 Actual rentals for housing	911,8	145,3	736,5	1 014,6
cp042 Imputed rentals for housing	1 182,6	733,8	1 845,9	1 515,3
cp043 Maintenance and repair of the dwelling	103,0	28,5	3,3	33,8
cp044 Water supply and miscellaneous services relating to the dwelling	322,7	114,5	40,0	0,0
cp045 Electricity, gas and other fuels	511,7	324,6	219,1	646,7
cp051 Furniture and furnishings, carpets and other floor coverings	416,4	78,6	201,6	249,8
cp052 Household textiles	80,2	23,1	61,9	58,2
cp053 Household appliances	126,2	82,0	104,2	43,1
cp054 Glassware, tableware and household utensils	84,1	18,2	46,5	51,1
cp055 Tools and equipment for house and garden	82,8	18,9	49,6	64,6
cp056 Goods and services for routine household maintenance	198,6	39,2	92,9	83,1
cp06 Health	537,1	128,9	437,8	292,6
cp071 Purchase of vehicles	683,8	87,8	453,8	464,8
cp072 Operation of personal transport equipment	804,9	378,0	668,5	808,7
cp073 Transport services	276,4	126,1	265,0	221,5
cp08 Communications	362,2	138,0	379,9	365,1
cp09 Recreation and culture	1 286,5	366,9	1 276,5	1 372,7
cp10 Education	87,7	71,5	53,1	26,3
cp11 Restaurants and hotels	725,3	295,4	758,4	582,3
cp12 Miscellaneous goods and services	1 455,6	296,5	912,2	878,3
Total	12 963,4	5 530,4	11 242,5	11 222,0

Källa: Eurostat statistikdatabas. Egna beräkningar.

5.3 Allokeringfaktorer

Hushållens direkta utgifter klassificerade enligt COICOP kan fördelas på de olika tjänsterna för ”slutlig användning”. Denna allokering baseras på riktlinjer från Eurostat (2003, table 4) med vissa modifieringar. I de flesta fall är allokeringen till 100% på ett område, men när utgifter behöver fördelas över flera områden har jag gjort en egen uppskattning. När det gäller transportkostnader har jag valt att inkludera dessa genom att allokera kostnaderna till olika

tjänster i proportion till tidsanvändningen. Eftersom syftet med denna analys endast är att ge en översiktlig bild är det inte helt kritiskt att uppdelningen är exakt eller korrekt i alla detaljer.

Tabell 15. Allokering av konsumtion per område

	Housing	Nutrition	Clothing	Care	Recreation	Work
cp01 Food and non-alcoholic beverages		0,7			0,2	0,1
cp02 Alcoholic beverages, tobacco and narcotics		1,0				
cp03 Clothing and footwear			0,7		0,2	0,1
cp041 Actual rentals for housing	1,0					
cp042 Imputed rentals for housing	1,0					
cp043 Maintenance and repair of the dwelling	1,0					
cp044 Water supply and miscellaneous services relating to the dwelling	1,0					
cp045 Electricity, gas and other fuels	1,0					
cp051 Furniture and furnishings, carpets and other floor coverings	1,0					
cp052 Household textiles	1,0					
cp053 Household appliances	0,3	0,5		0,1	0,1	
cp054 Glassware, tableware and household utensils		1,0				
cp055 Tools and equipment for house and garden	0,5				0,5	
cp056 Goods and services for routine household maintenance	1,0					
cp06 Health				1,0		
cp071 Purchase of vehicles		0,2		0,1	0,4	0,3
cp072 Operation of personal transport equipment		0,2		0,1	0,4	0,3
cp073 Transport services		0,2		0,1	0,4	0,3
cp08 Communications	0,5				0,5	
cp09 Recreation and culture					1,0	
cp10 Education				0,5		0,5
cp11 Restaurants and hotels	0,1	0,8				0,1
cp12 Miscellaneous goods and services	0,6			0,2	0,2	

På motsvarande sätt som för konsumtionsutgifter kan en allokering av tidsanvändning göras. Baserat på riktlinjer från Eurostat (2003, table 2) har jag uppskattat en egen allokering. En mer korrekt allokering skulle ha gjorts efter förhållanden i de olika länderna. T ex kan aktiviteten *Gardening* förväntas bidra med större andel till *Nutrition* i Estland (genom småskalig odling för egen konsumtion) än i de övriga länderna där *Gardening* troligen är mer

trädgårdsskötsel som del av *Housing*. Men för att genomföra en sådan mer exakt allokering på ett meningsfullt sätt behövs mer detaljerad information.

Tabell 16. Allokering av hemarbete per område

	Housing	Nutrition	Clothing	Care
Food preparation		1,0		
Dish washing		1,0		
Cleaning and upkeeping	1,0			
Laundry			1,0	
Ironing			1,0	
Handicrafts	0,5		0,5	
Gardening	0,7	0,3		
Construction and repairs	1,0			
Shopping and services	0,1	0,6	0,2	0,1
Childcare				1,0
Other domestic	0,2	0,4	0,2	0,2
Domestic Travel		0,5		0,5